

Куцик Валентина Ісідорівна,
кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри економіки;
Львівський торговельно-економічний університет

РЕГУЛЯТОРНІ МОДЕЛІ РИНКОВИХ ЕКОНОМІК: СВІТОВА ПРАКТИКА ТА МОЖЛИВІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ЇХ В УКРАЇНІ

Світова практика виробила низку регуляторних моделей ринкової економіки, серед яких сіл виділити: ліберальна, неоліберальна, європейсько-кейнсіанська, шведська (соціал-демократична), японська, олігархічна та ін.

Ліберальна (американська) модель, в її основу покладена концепція саморегульованості і самодостатності економіки. Вона передбачає втручання держави в ті економічні процеси, які не в змозі врегулювати ринок, відповідно до запитів суспільства, зокрема: екологічні та соціальні аспекти, рівноцінні умови для функціонування всіх форм власності тощо. У даній моделі інвестиції держави скеровуються здебільшого у капіталомісткі сектори та такі, що не викликають зацікавленості у приватного сектора.

У Німеччині застосовується неоліберальна модель, яка базується на ідеї саморегулювання ринкових економічних процесів. Водночас в рамках використання даної моделі держава відіграє активну роль, сприяючи розвитку соціально орієнтованого ринкового господарства. Це включає підтримку конкуренції, забезпечення економічної безпеки працівників, стимулювання зайнятості, вирівнювання доходів за допомогою економічних методів, розвиток житлового будівництва, підтримку рівних умов для підприємництва, впровадження соціального страхування та гарантування мінімальної оплати праці. Основна мета регулювання полягає в усуненні бар'єрів для конкуренції, стимулюванні розвитку малого бізнесу, збільшенні зайнятості та продуктивності праці, що, в результаті, сприяє соціальній орієнтації ринку.

Європейсько-кейнсіанська модель (використовується у Великій Британії, Англії, Франції, Італії, Австрії) передбачає значну роль державного сектора в економіці країни: державна власність концентрується в електроенергетиці, вугільній і газовій промисловості, машинобудуванні, фінансовій сфері. Бюджет розглядається як основний засіб впливу на попит і витрачається переважно на інвестиції та структурні зміни. Важливою особливістю цієї моделі є високий рівень узгодженості окремих заходів державного регулювання економіки, що реалізуються.

Шведська (соціал-демократична) модель застосовується в скандинавських країнах, а також частково в Іспанії, Португалії та деяких інших державах. Вона акцентує увагу на соціальних питаннях, трудових відносинах, підвищенні рівня зайнятості, а також на соціальному забезпеченні і жорсткій політиці перерозподілу доходів. Основні принципи цієї моделі полягають у створенні умов, що сприяють

розкриттю кожним економічним суб'єктом своєї суспільної корисності, при цьому забезпечуючи високу ступінь соціального захисту населення.

Японська модель зосереджена не на формуванні цін і зарплати через ринкові механізми, а на створенні та розвитку матеріального виробництва через нарощування інвестицій, підвищення попиту на основі зростання продуктивності праці та якості продукції, і насамперед на постійному розширенні експорту товарів і капіталу. Дана модель відноситься до кейнсіанської і вирізняється тим, що ефективно інтегрує державні та приватні інтереси на основі корпоративного планування. Високий рівень керованості економікою забезпечується через діяльність таких об'єднань, як корпорації та ради, при цьому провідну роль в управлінні займають фінансові установи. Державне регулювання сконцентроване в руках міністерств зовнішньої торгівлі та промисловості, які відповідають за виконання основних управлінських функцій. Держава створює вигідні умови для приватного сектора. На базі корпоративного планування сформовано ефективний механізм державного контролю над економічними суб'єктами в усіх галузях через використання економічних, організаційних та адміністративних інструментів.

Особливий інтерес до японської моделі регулювання пояснюється тим, що вона передбачала проведення економічної політики спрямованої не на формування заробітних плат та цін через ринкові механізми, а на розвиток матеріальної складової виробництва, таких як суднобудування, машинобудування, виробництво промислових роботів, сталі та труб, побутової електротехніки тощо. Зменшуючи енерго- та матеріаломісткість продукції, виробничий процес поступово переходив до створення наукомістких продуктів, що дозволило вирішити сировинну проблему, яка є важливою для України. Пізніше були визначені нові напрями науково-технічного прогресу: біотехнології, напівпровідникові лазери, волоконна оптика тощо. Протягом цього часу економічний розвиток Японії ґрунтувався на стратегії збільшення інвестицій, стимулювання попиту шляхом покращення якості виробів та підвищення показників продуктивності праці, а також постійного зростання обсягів експорту.

Таким чином, розглянувши зазначені моделі, застосувати їх, при формуванні ДЕП в Україні якусь конкретну існуючу модель розвинутих країн, яка б давала універсальну схему регулювання соціально-економічних процесів, неможливо. Треба формувати власну регуляторну модель економічної політики, виходячи з конкретних значень таких детермінант: а) характеру і гостроти соціально-економічних проблем в суспільстві; б) наявності раціональної структури економіки та конкретних умов (ринкових умов) для макроекономічної стабілізації і економічного зростання; в) стану ресурсно-виробничого потенціалу; г) можливостей забезпечення передумов національної економічної безпеки; д) національного менталітету.

Список використаних джерел

1. Мейш А. В., Матвійчук О. В. Моделі та типи національних економік. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. № 4. Т. 1. С.131-135. <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/01/27-17.pdf>
2. Черевко Г., Коцай В. Конкурентоспроможність моделей економіки. *Аграрна економіка*, 2023. Т. 16. №1-2. С. 106-117. URL: http://agrarianeconomy.lnau.edu.ua/images/docs/ae_2023_16_1-2/AE-16_1-2_12.pdf
3. Чорнодід І. Впровадження досвіду ринкових економік у соціальну орієнтацію економіки України. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2021. (1). С. 39–43. URL: <https://doi.org/10.54929/pmt-issue1-2021-06>

*Куцик Петро Олексійович,
доктор економічних наук, професор, ректор;
Туліка Назарій Мирославович,
здобувач ступеня доктора філософії,
спеціальність 051 «Економіка»;
Львівський торговельно-економічний університет*

ВПЛИВ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ НА ЕКСПОРТ ІТ-ПОСЛУГ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Експорт ІТ-послуг України до війни був однією з найважливіших складових національної економіки, забезпечуючи стабільний ріст та створюючи нові робочі місця. ІТ-галузь України продовжувала стрімко розвиватися, збільшуючи експорт технологічних послуг до 41,5% від загального обсягу експорту послуг у 2021 році, що становило близько \$6,9 млрд [1, 2]. Однак військова агресія східного сусіда проти України кардинально змінила умови функціонування галузі, поставивши перед нею нові виклики та загрози.

Війна призвела до **значного зниження економічної активності в Україні**, що торкнулося й ІТ-сектору. У 2022 році експорт ІТ-послуг знизився до \$5,4 млрд, що на 14% менше порівняно з 2021 роком. Основною причиною падіння експорту стала неможливість забезпечення стабільної роботи компаній через бойові дії, проблеми з інфраструктурою та логістикою, а також виїзд значної частини ІТ-спеціалістів за кордон [2, 3]. Згідно з даними Національного банку України, обсяг експорту ІТ-послуг в Україні зазнав скорочення у серпні 2024 року. Порівняно з липнем того ж року, спостерігається зниження на 7% або \$38 млн, досягнувши найнижчої позначки з початку повномасштабного вторгнення агресора. Так само, показники серпневого експорту виявилися на 10,4% меншими порівняно з аналогічним періодом попереднього року. Кумулятивний експорт ІТ-послуг за перші вісім місяців 2024 року склав